

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

תכנון, יישום והערכת תכניות התערבות - 34247

תאריך עדכון אחרון 12-02-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר סלאח-אלדין וותד

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Salah-Eldin.Wattad@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש, חדר 544

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

העיסוק של אנשי מקצוע מתחומי, החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי בתכניות מניעה והתערבות מחייב את אנשי המקצוע ברכישת ידע ומיומנויות בניתוח מצבים חברתיים שבסיכון ובסכנה, הגדרת בעיות, קביעת עדיפויות, קביעת מטרות מדידות שניתן ליישם בתהליכי שינוי חברתי מתוכנן, הובלת תהליכי תכנון, יישום והערכה.

במסגרת הקורס הסטודנטים יכירו את מושגי היסוד התיאורטיים ועקרונות השינוי החברתי המתוכנן וליישםם ויחשפו למודלים עדכניים בספרות המדעית העוסקים בתהליכי התכנון, טרום תכנון, תכנון, יישום והערכה המתמקדים בהכרת הקהילה, זיהוי ואבחון מצבים בעייתיים וצרכים של ילדים בסיכון ובני משפחותיהם, קביעת היעדים הנכונים בסדר העדיפויות להתערבות באוכלוסיות של ילדים בסיכון וסביבותיהם, קביעת אסטרטגיות התערבות מתאימות, זיהוי השותפים הפוטנציאליים ויצירת קואליציה של שותפי השינוי וכן הבניית תהליך הערכה מדעית ליעילות ההתערבות תוך הכרת מודלים של הערכת תכניות חברתיות חינוכיות בתחום ילדים ובני נוער. הסטודנטים יחשפו לתוכניות מניעה והתערבות בתחום ילדים ובני משפחותיהם. ילמדו כיצד להכין הצעה של פרויקט חדש ויכירו את תהליכי התכנון.

מטרות הקורס:

1. העמקת הידע בגישות תיאורטיות להבנת השינוי המתוכנן ועקרונות התכנון בחינוך הבלתי פורמלי.
2. הכרת מודלים פרקטיים בזיהוי הצרכים הרלוונטיים באוכלוסיות ילדים בסיכון ובני משפחותיהם.
3. הכרת תהליכי גיוס וקביעת השותפים הפוטנציאליים לתכנון.
4. הכרת הקריטריונים והמדדים לקביעת מטרות ויעדים מדידים ברי יישום והערכה.
5. הכרת אסטרטגיות תכנון ותהליכי שינוי מתוכנן והכנת תכניות לבני נוער ויישומן הלכה למעשה.
6. העמקת הידע בתהליכי הערכה מדעית, הכרת מודלים להערכה, ניתוח והערכת תכניות מניעה והתערבות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנטים יהיו מסוגלים ליישם עקרונות התכנון והשינוי החברתי בתחום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי.
2. הסטודנטים יוכלו לזהות צרכים וידעו לנתח מצבים חברתיים ולאבחן בעיות חברתיות. וידעו לקבוע מטרות ויעדים מדידים ברי יישום והערכה וישקלו אלטרנטיבות.
3. הסטודנטים יוכלו לגייס ולארגן השותפים הפוטנציאליים לתכנון והתערבות.
4. הסטודנטים יהיו מסוגלים לתכנן תכניות התערבות קהילתיות במרחב הבית ספרי הקהילתי בכלל ובקרב בני נוער וילדים בסיכון בפרט וליישמן הלכה למעשה.
5. הסטודנטים ינתחו ויעריכו תכניות קהילתיות למניעה והתערבות בקרב נוער בסיכון ובני משפחותיהם.

דרישות נוכחות (%) :

נוכחות מלאה ופעילה בשיעורים

שיטת ההוראה בקורס: שיעור ותרגיל/ חומר קריאה וסדנה. הרצאות, דיונים, תרגילים ולמידה שיתופית.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. תכנון חברתי מבט היסטורי, יסודות תיאורטיים בהבנת תהליכי שינוי מתוכנן.
2. עקרונות התכנון הקהילתי ויישומן בחינוך הפורמלי והבלתי פורמלי.
3. שלב ראשון בתכנון קהילתי: טרום תכנון
 - א. הכרת הקהילה, איסוף נתונים
 - ב. זיהוי צרכים ואבחון מצבים חברתיים ובעיות חברתיות
 4. שלב שני בתהליך התכנון: תכנון
 - א. גישות ומודלים תיאורטיים ופרקטיים בתכנון קהילתי ושינוי חברתי, תכנון קהילתי ופיתוח שירותים.
 - ב. אסטרטגיות התערבות, בניית סולם עדיפויות וקביעת מטרות ויעדים ברי מדידה והערכה וברי יישום בתוכניות לילדים ובני נוער בסיכון.
 5. השותפים הפוטנציאליים לתכנון והתערבות הלכה למעשה, בעלי עניין בשינוי פורמלי ובלתי פורמלי במרחבים הקהילתיים של בית הספר.
 6. גישות ומודלים תיאורטיים ופרקטיים ואסטרטגיות התערבות בבניית תכנית ההתערבות הלכה למעשה (תכנית פעולה אופרטיבית)
 7. שלב שלישי בתהליך התכנון: בצוע התכנית
 - יישום והפעלת התוכנית האופרטיבית על ידי הקמת שירותים והפעלתם בקרב בני נוער וצעירים בסיכון.
 8. הבנת וניתוח תכניות מניעה והתערבות קיימות המיושמות בארץ ובחוץ לארץ בקרב ילדים ובני נוער בסיכון ובני משפחותיהם.
 9. שלב רביעי בתהליך התכנון: הערכה ומעקב
 - הבניית תהליך הערכה מדעית. מודלים בהערכת תכניות התערבות.
 10. ניתוח הערכות של תכניות מניעה והתערבות בילדים בסיכון ובני משפחותיהם על פי מודלים להערכת תכניות.

חומר חובה לקריאה:

תכנון חברתי מבט היסטורי, יסודות תיאורטיים בהבנת תהליכי שינוי מתוכנן
 Valeska- Huber, V. (2017). Introduction: Global histories of social planning. *Journal of Contemporary History*, 52(1) 3–15.

עקרונות התכנון הקהילתי ויישומן בחינוך הפורמלי הבלתי פורמלי.

סדן, א'. (2002). העצמה ותכנון קהילתי: תיאוריה ופרקטיקה של פתרונות חברתיים אנושיים. הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 115-124.

שלב ראשון בתכנון קהילתי: טרום תכנון
א. הכרת הקהילה, איסוף נתונים
סבו-לאל, ר'. (2017). ילדים ובני נוער בסיכון בישראל. פרסומי מאיירס-ג'וינט-
ברוקדייל. עמ' 6-23.
סדן, א. (2009). עבודה קהילתית: שיטות לשינוי חברתי. קו אדום-הוצאת הקיבוץ
המאוחד. עמ' 133-143.

ב. זיהוי צרכים ואבחון מצבים חברתיים ובעיות חברתיות
סדן, א'. (2009). עבודה קהילתית: שיטות לשינוי חברתי. קו אדום-הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ'
145-164.

שלב שני בתהליך התכנון: תכנון
א. גישות ומודלים תיאורטיים ופרקטיים בתכנון קהילתי ושינוי חברתי, תכנון קהילתי ופיתוח שירותים.
סדן, א. (2009). עבודה קהילתית: שיטות לשינוי חברתי. קו אדום-הוצאת הקיבוץ
המאוחד. עמ' 105-123, 206-212.

ב. אסטרטגיות התערבות, בניית סולם עדיפויות וקביעת מטרות ויעדים ברי מדידה והערכה וברי יישום
בתוכניות לילדים ובני נוער בסיכון.
ארקין, נ'. (2018). תדריך למדריכים בלימודי שדה, אוניברסיטת חיפה הפקולטה למדעי רווחה
ובראות, בית-הספר לעבודה סוציאלית היחידה ללימודי שדה. עמ' 79-93.

השותפים הפוטנציאליים לתכנון והתערבות הלכה למעשה, בעלי עניין בשינוי פורמלי ובלתי פורמלי
במרחבים הקהילתיים של בית הספר
ברזילי, ע'. (ב.ת.). עבודת צוות. בתוך ב', שוגרמן ו א'. רפטוב(עורכים) (בלי תאריך) תדריך- כיצד
תושבים יכולים לפעול ולשנות. השרות לעבודה קהילתית, משרד העבודה
והרווחה. עמ' 23-33.

כרמל, ד'. (2018). נוהל שיתוף ציבור: בתל אביב- יפו שיתוף ציבור הופך להיות חלק מהמערך
העירוני(בתוך הילה, לוטן., מירב, בסט ושילה, יובל דרייר : עורכים) מדברים על מעורבות
הציבור בתכנון. האוניברסיטה העברית בירושלים: הקליניקה האורבנית. עמ' 33-38.

עומרד-לוי, ג'. (ב.ת.). גיוס פעילים והנעתם(בתוך ב', שוגרמן ו א'. רפטוב(עורכים) (בלי תאריך) תדריך-
כיצד תושבים יכולים לפעול ולשנות. השרות לעבודה קהילתית, משרד העבודה
והרווחה. עמ' 16-21.

Gilfillan' B.H., Das' B., Erickson' D., & Gupta' K. (2021). Involving families in the
postsecondary planning process: A Case study. Professional School Counseling
25(1), 1-12.

גישות ומודלים תיאורטיים ופרקטיים ואסטרטגיות התערבות בבניית תכנית ההתערבות הלכה
למעשה(תכנית פעולה אופרטיבית)

גבע, י'. ורוזן, ג'. (2016). עבודה קהילתית בתהליך התחדשות עירונית מודל חדש לקידום צדק בעיר.
המכון ללימודים עירוניים ואזוריים, האוניברסיטה העברית בירושלים. עמ' 32-35.

סדן, א' (1987). כיצד להכין הצעה לפרויקט חדש. בתוך: קובץ תדריכים בעבודה קהילתית. השירות לעבודה קהילתית, משרד העבודה והרווחה וא.ס.י. (עמ' 1-8).

Alexander, E.R. (2022). On planning, planning theories, and practices: A critical reflection. *Planning Theory*, 0(0) 1-31.

שלב שלישי בתהליך התכנון: בצוע התכנית
יישום והפעלת התוכנית האופרטיבית על ידי הקמת שירותים והפעלתם בקרב בני נוער וצעירים בסיכון.

קמינסקי, ש. סדן, א', וגלעד, ח'. (1987). שלבי שינוי מתוכנן. בתוך עוד דרך -פיתוח גישה קהילתית. השירות לעבודה קהילתית, משרד העבודה והרווחה. עמ' 68-74.

Sundnes, K. O. (2014). Chapter 14: Implementation, execution, and completion of projects. *Scandinavian Journal of Public Health. Supplement*, 42, 123-129.

הבנת וניתוח תכניות מניעה והתערבות קיימות המיושמות בארץ ובחוץ לארץ בקרב ילדים ובני נוער בסיכון ובני משפחותיהם.

ואזן-סיקרן, ל', ובן סימון, ב', וכאהן-סטרבצ'נסקי, פ'. (2012). נקודת מפנה לקידום יזמות והכנה לעולם

העבודה בקרב בני נוער במצבי סיכון מחקר והערכה. ג'וינט-ברוקדייל, המרכז לילדים ונוער. עמ' 6-22.

ינאי-ונטורה, ג'. (2016). צעירים מתנדבים למען נוער בסיכון. בתוך נ. טנברג(עורך) מניתוק לשילוב: היבטים בחינוך ילדים ובני נוער בסיכון, חוברת 19. אגף הפרסומים, משרד החינוך. עמ' 133-153.

מוכתר, ע'. (2016). תכניות ספורט כאמצעי להפחתת פשיעת נוער. בתוך נ. טנברג(עורך) מניתוק לשילוב:

היבטים בחינוך ילדים ובני נוער בסיכון, חוברת 19. אגף הפרסומים, משרד החינוך. עמ' 161-176.

Gross-Manos, D., Cohen, A., & Korbin, J.E. (2022). Community change programs for children and youth at-risk: A Review of lessons learned. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(1), 20-35.

Zimmerman, M.A., Eisman, A.B., Reischl, T.M., Morrel-Samuels, S., Stoddard, S., Miller, A.L., Hutchison, P., Franzen, S., & Rupp, L. (2018). Youth empowerment Solutions: Evaluation of an After-School Program to Engage Middle School Students in Community Change. *Health Education & Behavior*, 45(1) 20-31.

שלב רביעי בתהליך התכנון: הערכה ומעקב, הבניית תהליך הערכה מדעית, מודלים בהערכת תכניות התערבות.

סדן, א'. (2009). עבודה קהילתית: שיטות לשינוי חברתי. קו אדום-הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 431-450.

Guyadeen, D., & Seasons, M. (2018). Evaluation theory and practice: Comparing program evaluation and evaluation in planning. *Journal of Planning Education and Research*, 38(1), 98-110.

ניתוח הערכות של תכניות מניעה והתערבות בילדים בסיכון ובני משפחותיהם על פי מודלים להערכת תוכניות.

לוי-רוזליס, מ'. (2014). הערכה? בואו נדבר על זה הפרקטיקה והתיאוריה של הערכת תוכניות. דקל. עמ' 145-169.

January, S.A., Hurley, K.D., Stevens, A.L., Kutash, K., Duchnowski, A.J., & Pereda, N. (2016). Evaluation of a community-based peer-to-peer support program for parents of at-risk youth with emotional and behavioral difficulties. *J Child Fam Stud*, 25, 836-844.

חומר לקריאה נוספת:

הרשקוביץ, ש. (1997). תכנון וניהול אסטרטגי ויישומם במנהל הקהילתי (בתוך ה. שמיד(עורך) המינהל הקהילתי מגמות ותמורות. ידיעות אחרונות ספרי חמד. (עמ' 425-475).
טרומר, מ', בר-זוהר, י' וכפיר, ד'. (2007). ההתמודדות עם נשירה סמויה בקרב תלמידים בסיכון בבית ספר

מניתוק לשילוב. יוזמות ומחשבות במה לעובדי קדום נוער בישראל, 14, 69-93.
מור, פ' ומנדלסון, י'. (2006). לדבר עם מתבגרים בסיכון: התפיסה החינוכית הפסיכו חברתית. אשלים.

סדן, א'. (1987). סיכום פרויקט ניתוח והערכה. מתוך: קובץ תדריכים בעבודה קהילתית. השירות לעבודה קהילתית, משרד העבודה והרווחה.
סדן, א'. (1988). הכרת הקהילה. בתוך: קובץ תדריכים בעבודה קהילתית. השירות לעבודה קהילתית, משרד העבודה והרווחה וא.ס.י. (עמ' 1-5)

Alexander, K., Freeman, S., & Angel, D. (2018). Public attitudes and decision making in environmental resource planning—a perception gap, *Environmental Science & Policy*, 80, 38-43.

Hellman, C. M., & Gwinn, C. (2017). Camp HOPE as an intervention for children exposed to domestic violence: A Program evaluation of hope, and strength of

- character. *Child Adolesc Soc Work J*, 34, 269-276.
- Kuzucu, Y. (2016). Do anger control and social problem-solving mediate relationships between difficulties in emotion regulation and aggression in adolescents? *Educational Sciences: Theory Practice*, 16(3), 849-866.
- Lofton, S., Norr, K.F., Jere, D., Patil, C., & Banda, C. (2020). Developing action plans in youth photovoice to address community-level HIV risk in rural malawi. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-12.
- Rebecca, F., Thomas, D., Jennifer, A. B., Peter, L., Dian, M.B., & Deric, R. K. (2016). Spark Ohio: An early childhood intervention program description and evaluation. *The International of Early Childhood Learning*, 23(4), 23-37.
- To, S ., Cheung, J.C., Liu, X., Lau, C.D., Zeng, H.J, & Chan, A.M. (2021). Youth empowerment in the community and young people's creative self-Efficacy: The moderating role of youth-adult partnerships in youth service. *Youth & Society*, 53(6), 1021-1043.
- Williams, V & Porter, S. (2017). The Meaning of 'choice and control' for people with intellectual disabilities who are planning their social care and support. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 30, 97-108.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
 הרצאה 0 %
 השתתפות 0 %
 הגשת עבודה 70 %
 הגשת תרגילים 30 %
 הגשת דו"חות 0 %
 פרויקט מחקר 0 %
 בחנים 0 %
 אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: